

Göteborg den 1 april 2020

Havs- och vattenmyndigheten
havochvatten@havochvatten.se

Samråd om övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2020, ärendenr. 03778-2019

Sveriges Fiskares PO (SFPO) företräder ca 250 fiskefartyg, främst inom det demersala fisket. Vi har medlemmar längs hela den svenska kusten, från Strömstad till Kalix. Vi tackar för möjligheten att få lämna samrådssynpunkter på uppdateringen av övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2020.

När vi arbetar aktivt med att utveckla svenskt fiske behöver vi kunna ta del av samlad kunskap för att kunna ge rätt råd och kunna göra bra bedömningar. Våra medlemmar fiskar oftast småskaligt och kustnära. Det vill man fortsätta med, samtidigt som man strävar efter att bli mer selektiva, miljöanpassade och hållbara. SFPO behöver lita på att kunna ta del av objektiva data som berör våra fisker nu och i framtiden. SFPO behöver också tillgång till bra data i åiterrapporteringen av t ex vårt egeninitierade hållbarhetsarbete. Svenskt fiske är internationell förebild på många sätt inte minst vad gäller just samling eller medverkan i insamling av data.

Material som granskats:

1. Textrapport (90 sidor): Samråd om övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2020
<https://www.havochvatten.se/download/18.6746841316e8edc648bab1c6/1575025036735/samrad-om-overvakningsprogram-for-havsmiljodirektivet-2020.pdf>
2. Faktasidor (HaV-hemsidor): Övervakning i marin miljö:
<https://www.havochvatten.se/hav/samordning--fakta/miljoovervakning/miljoovervakning-i-kust-och-hav.html>

I nio (9) olika temaområden (Arter, Bottenmiljö, Vattenmiljö, Övergödning, Farliga ämnen, Marint Skräp, Biologisk störning, Fysisk störning och Undervattensljud) presenteras marina miljöövervakningen i 47 olika övervakningsprogram (en del finns i flera teman).

Vårt svar lämnas i nedan synpunkter

Samrådspunkter

Miljöövervakningen för havsmiljö är uppdelad i 14 övervakningsstrategier som fördelar sig på 47 övervakningsprogram. Dessa ska på olika sätt svara mot EU:s havsmiljödirektivs 11 Deskriptorer för god miljöstatus.

Övervakningen av Kust och Havsmiljön ska också svara mot kraven i en rad andra direktiv, t.ex. de databehov som finns i gemensamma fiskeripolitiken, fågel samt art- och habitatdirektivet

Ur HaV:s sammanfattning:

*Denna presentation av övervakningsprogram för havsmiljödirektivet 2020 är en uppdatering av den första presentationen som togs fram 2014 och ingår i det svenska genomförandet av EU:s havsmiljödirektiv. Övervakningen ska ligga till grund för **den inledande bedömningen** som ska beslutas 2024, **ge underlag för miljö kvalitetsnormer** enligt Havs- och vattenmyndighetens **föreskrifter** och kunna **följa upp åtgärder i det åtgärdsprogram** för havsmiljödirektivet som HaV tog fram 2015.*

HaV konstaterar:

*Övervakningen av övergödning, farliga ämnen, farliga ämnen i livsmedel, förändringar av hydrografiska villkor och kommersiellt nyttjade fiskar och skaldjur bedömer HaV vara **tillräcklig** för att ge underlag för bedömning av miljöstatus och framstegen mot att nå god miljöstatus. Däremot bedömer HaV att övervakningen av främmande arter, marint skräp, undervattensbuller, marina däggdjur, sjöfåglar, fisk, pelagiska livsmiljöer, bentiska livsmiljöer och marina näringsvävar **behöver mer utveckling** innan de kan anses vara fullt tillräckliga.*

I sammanfattningen pekar HaV själva ut de områden som man tycker är **tillräckliga** och vilka som **behöver mer utveckling**. I materialets detaljer finns förslag på utveckling i vissa delar. I andra delar står det bara att miljöövervakningsprogram och/eller metod saknas eller att indikator saknas. SFPO delar inte helt HaV:s slutsats, vare sig de delar man anser vara tillräckliga eller otillräckliga och vill med detta samråd trycka på utveckling och förbättringar som Sverige borde satsa på. Det är slående ofta rapporten påpekar att det saknas något mer än tvärtom.

Det ett omfattande material. Upplägget med en presenterande webb-del för alla övervakningsprogram (för bredare spridning och förståelse) är bra. Gör det lättare att hitta nu och i framtiden. Ska dessa web-sidor bli riktigt användbara behövs nog en smart sökfunktion i början för att kunna navigera i materialet. Det behövs, även för den invigde. Det aningen rörigt att hitta rätt bland alla övervakningsstrategier (14) övervakningsprogram (47st), eller hur dessa kopplar eller överlappar genom Deskriptorerna (D), Kriterierna (C) och indikatorer. Förklaringen ligger ju i att mycket av havsmiljöövervakningen pågått långt innan direktivet antogs och systemet har nu anpassats för att även svara både mot äldre befintlig kontroll och övervakning samt både för sådan övervakning eller uppföljning som krävs enligt andra direktiv och/eller konventioner / samarbeten.

SFPO fokuserar i detta svar övrigt på vad vi saknar eller ser brister i. Vi utgår i det remitterade materialet helt utifrån vårt användarbehov inom yrkesfiskeindustrin. De delar som inte berör oss tror vi andra kan bedöma bättre. Förslag som kräver våra medlemmars utökade engagemang (rapportering i t ex fångstdagböcker mm eller medverkan i test av nya övervakningsmetoder) har vi också tittat på.

SFPO poängterar att vi har inget emot att medverka med vårt bidrag till datainsamling, oavsett om den kallas övervakning eller kontroll, på t ex fångst (målarter eller mängder). Så länge det finns logiskt motiv eller syfte i datasamlingen att öka kunskapen om fiskeuttagets roll i Förslag på nya "mätningar" eller övervakningsmetodtest som i själva verket utgör någon form av *ökad kontroll* (samla "bevis" underlag) kommer vi alltid påtala som orimliga. Denna

synpunkt gäller särskilt metoder som omfattar någon typ av användning av övervakande/kontrollerande kamera.

Våra synpunkter och frågor är grupperade vidare under kursiverade samlingsrubriker. Indelningen greppar över flera strategier och/eller deskriptorer

Biologisk mångfald, opåverkade områden mm

Nationella miljömålen och mål 14 i Agenda 2030 anger att 10 % (andel av havsytta/areal) skydd av havsbottnarna krävs för att klara marin mångfald till framtiden? Samtidigt skriver Sverige under på minst 30 % skydd till 2030 (*30by20 Ocean-initiative*).

Innan man springer för tvärsäkert på den bollen tror vi att det är klokt att först kartlägga, mäta, undersöka. Ta fram data och fakta för *Hur* mycket, av *Vad* och *Var* som behöver skyddas. Det gäller arter såväl som bottenarter och miljöer. Likaså öka kunskapen om t ex vilken fisketeknik (redskap) som kan användas utan att mångfalden samtidigt hotas. Eftersom både mångfalden och näringen behövs i framtiden. I rapporten skriver HaV att mycket av detta är igång. Det är bra. Men det är lång väg kvar och det är viktig kunskap. Historisk sett har yrkesfisket varit den grupp som kanske haft bäst kunskap om havsbottnarna. För att kunna diskutera risker med olika verksamheter behöver sådan kunskap finnas bredare.

I granskat material utgör t ex andel / frekvens trålning ett mått på påverkan / ej påverkan på botten. Det säger faktiskt i princip ingenting om hur botten ser ut under dessa digitala spår. Om bottenkartan redan idag varit mer detaljerad hade redan rätt områden skyddats eller användas hållbart.

Marina näringsvävar - ekosystemmodeller

Att systematiskt kunna samla data som kan användas för att kunna göra fler-faktor (flera arter och eller faktorer) analyser och modeller och över problemen i havsmiljö, har på senare år aktualiserats f f a i Östersjön. Men det är lika viktigt i alla havsområden om man skall ha en ekosystembaserad förvaltning.

bestånd av t.ex. plankton – kräftdjur - fisk – säl – fågel hänger ihop och påverkar varandra. Hur påverkar klimat och övergödning artsamhället.

- Det saknas idag löpande / regelbunden mätning/räkning av skarvsbestånden. Vad äter sälarna och skarv (mängd och arter)
Databristen undergräver möjligheten till god förvaltning
- Hur rör sig de pelagiska fiskarterna (t.ex. finns sill/skarpsill jfr torsk som behöver äta den) om inte hur påverkar det kvoter, åtgärder m.m.?
- Är det kisel eller är det tiaminbrist i hela näringsväven?
- Hur snabb eller adaptiv är övervakningsprogrammen – för t ex fånga nya problem, frågeställningar, använda ny teknik?

Näringsvävar – interaktioner: Säl / Fåglar / Tumlare / Människor

- Är de tumlarområden som inrättats rätt placerade och av rätt storlek?
- Hur och var rör sig individer och grupper av tumlare och över tid?
- Hur många gråsäl finns i Östersjön.
- Hur många säl tål våra hav / havsbassänger? Problemen varierar stort i olika regioner.
- Övervaka och bedömning av skarvstammen måste prioriteras mer. Denna art påverkar andra arter och ekosystemen och andra arter starkt lokalt. Åtgärdsunderlagsdata viktigt!

- Följs effekterna av nyligen beslutade licensjakten (säl) upp 2020?

I de områden som beskriver bifångst av marina däggdjur och fåglar p.g.a. yrkesfiske anger samrådsmaterialet att det är väldigt ovanligt (litet dataunderlag) och man vill därför utveckla med t.ex. kameraövervakning. SFPO tror det är helt fel väg att välja. Då är det bättre man gör enklare egenrapporteringssystem (app / tillägg e-loggbok) så fiskarna själva kan rapportera eventuell bifångst. Som parantes kan nämnas att det oftast inom MSC certifierade fisken är skarpare krav på data om bifångst.

Klimat / Miljögifter / Nya arter / Ny teknik och eller redskap

- Modellering av klimatförändringar, hur ser våra hav ut om 10 – 25 – 50 år salthalt, temperatur, vilka arter etableras och vilka försvinner? Är miljöövervakningsprogrammet för havsmiljön rustat för att fånga dessa trender? Hur ofta görs bredare screening på nya miljögifter. Är det tillräckligt ofta?
- Nya arter, alla är inte invasiva (de flyttare sig naturligt med ändrat klimat) och kan innebära en ny resurs. Är MÖ riggat för snabbt sätta in mätning av beståndsdata?
- Hur ser status ut för ”nya” fiskarter som kan vara föremål för kommersiellt fiske. T ex brax, id och skrubba.
- Hur förhåller sig dessa arter till andra fiskar i ett näringsvävsperspektiv – t ex torsk i förhållande till skrubba?
- Är storspiggen i grunda innerskärgården en resurs att utvinna? Eller kommer sådant fiske bara störa andra miljöer/arter.
- Brist eller avsaknad på data på t.ex. påverkan från specifika fiskeredskap eller metoder. Om man vill driva utvecklingen att testa nya redskap behöver man också undersöka påverkan från befintliga? Om man testat nya modifierade redskap hur bör påverkan dokumenteras och följas upp?

Ekosystem- och faktabaserad förvaltning

Viktiga och ibland svåra beslut bör kunna fattas utifrån bästa möjliga fakta. Miljöövervakning av våra havs- och kustvatten är samlande på sådana fakta som någon gång kan behöva användas i viktiga och svåra beslut (bedöma miljöstatus, förbjuda farliga ämnen, sätta in åtgärder för att motverka miljön förstörs eller ändras, besluta om kvoter eller försiktighetsmått). Besluten måste vara faktagrundade inte känslor/tyckande.

Det är extra viktigt att *de som berörs av* beslut eller åtgärder kan lita på att fakta är tillräcklig och korrekt. I vissa fall kan det handla om stora ekonomiska konsekvenser för den enskilda fiskaren eller fisket. I andra fall kan beslut fattade på bristfälliga data skada ett varumärke eller ett viktigt åtgärdsarbete.

Respekt och tillit är del i en kommunikationskedja mellan forskare – förvaltande myndigheter – samhälle/berörda/brukare. Tillit till fakta och en kunskapsbaserad förvaltning är A och O för ett hållbart nyttjande av våra hav. Alla verksamheter skall känna sig trygga i att HaVs miljö kvalitetsnormer och indikatorer bygger på genuina välgrundade fakta – inte tyckande. I rapporten vi nu granskat förekommer formuleringar om ”överfiske” minst 3 gånger. I internationell jämförelse så förekommer i princip inget överfiske i Sverige. Vi hoppas HaVs medarbetare som skrivit samrådsrapporten känner samma stolthet som svenskt fiske för att vi lyckats komma dit.

Vi hoppas ovan inspel skall inspirera HaV till en ännu bättre uppdatering av havsmiljöövervakningen över tid. Vi behöver en nationell myndighet som jobbar proaktivt och i framkant om vi skall kunna lösa de stora utmaningarna i havsmiljön och samtidigt ha en hållbar samhällsutveckling med en levande kust och skärgård.

Bifogat till ovan sammanfattande synpunkter lämnas detaljsynpunkter i en excel-fil efter mall som HaV hänvisat till.

Till detta svar har även Teija Aho (styrelseledamot) samt Fredrik Lindberg (ombudsman) bidragit.

SVERIGES FISKARES PRODUCENTORGANISATION

Peter Ronelöv Olsson
Ordförande

Ewa Lavett
Marinekolog

BILAGA:

[Svarsformular-SFPO-remiss-overvakningsprogram-2020.xls]